

**АЛГОРИТМИ РЕАГУВАННЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ/
ПРАЦІВНИЦЬ ТА
ПЕРЕНАПРАВЛЕННЯ ДІТЕЙ,
ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА**

Алгоритми реагування педагогічних працівників/працівниць та перенаправлення дітей, які постраждали від домашнього насильства

Домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність):

- фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства,
- що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання,
- або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям,
- або між іншими особами, які спільно проживають (*проживали*) однією сім'єю, але не перебувають (*не перебували*) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою,
- незалежно від того, чи проживає (*проживала*) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа,
- а також погрози вчинення таких діянь.

(Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

■ Важливо!

Дитина, яка постраждала від домашнього насильства, –

- особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі,
- або стала свідком (*очевидцем/очевидницею*) такого насильства.

Якщо домашнє насильство було вчинено в присутності малолітньої чи неповнолітньої особи, така особа також визнається потерпілою незалежно від того, чи було їй заподіяно шкоду таким правопорушенням, і на неї поширюються права потерпілої, крім права на відшкодування майнової шкоди.

Сфера дії законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству

Ситуації домашнього насильства, коли дитина може бути постраждалою особою (незалежно від факту спільного проживання та місця скоєння правопорушення):

- насильство між подружжям;
- насильство між колишнім подружжям;
- насильство між нареченими;
- від мати (*батька*) до дітей одного з подружжя (*колишнього подружжя*) та іншого з подружжя (*колишнього подружжя*);
- від осіб, які спільно проживають (*проживали*) однією сім'єю, але не перебувають (*не перебували*) в шлюбі між собою;
- від батьків (*мати, батько*);
- від діда (*баби*);
- прадіда (*прабаби*);
- вітчима (*мачухи*);
- між рідними братами й сестрами;
- між двоюрідними братами й сестрами;
- від інших родичів: дядько (*тітка*), двоюрідний дід (*баба*);
- від опікунів/опікунок, піклувальників/піклувальниць;
- від прийомних батьків, батьків-вихователів/виховательок, патронатних вихователів/виховательок.

При отриманні інформації/повідомлення або/та в ситуації особистого виявлення випадку домашнього насильства або загрози його вчинення:

- передайте інформацію для подальшого реагування керівнику/керівниці закладу та/або уповноваженій особі;
- у разі потреби зателефонуйте до органів Національної поліції за номером 102;
- забезпечте організацію надання медичної допомоги (в разі потреби);

- у випадку, коли відсутня можливість звернутися до органів Національної поліції та служби у справах дітей, педагоги/педагогині зобов'язані негайно звернутися до інших суб'єктів реагування на випадки домашнього насильства над дітьми;
- зберігайте спокій, налаштуйтеся на спілкування з дитиною;
- оцініть стан дитини;
- не залишайте дитину на самоті;
- заспокойте дитину:
  - запропонуйте випити склянку води та подихати тощо;
  - запитайте про емоційний та фізичний стан дитини: «Що сталося?», «Як ти почуваєшся?», «Що я можу зараз для тебе зробити?»;
- підтримайте і похваліть дитину за те, що звернулася до вас і розповіла про ситуацію;
- можете поспілкуватися з постраждалою дитиною, дотримуючись алгоритму ведення діалогу з дитиною, яка потрапила в ситуацію насильства або загрози його вчинення;
- можете провести бесіду з батьками дитини *(якщо вони не є кривдниками/кривдницями)*.

Також у ситуації домашнього насильства можна звернутись для отримання консультацій юристів/юристок, психологів/психологинь і соціальних працівників/працівниць на:

- Національну гарячу лінію для дітей та молоді за номером 116 111 – з мобільних або 0800 500 225 – зі стаціонарних (цілодобово). Лінія є безкоштовною, анонімною та конфіденційною;
- Національну гарячу лінію з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації за тел. 0 800 500 335 або 116 123 з мобільних або стаціонарних цілодобово *(безкоштовно, анонімно, конфіденційно)*;
- гарячу лінію для осіб, які постраждали від домашнього насильства, що створена на базі Урядового контактного центру за номером 15-47. Сервіс цілодобово доступний, дзвінки є безкоштовними зі стаціонарних та мобільних телефонів, анонімними та конфіденційними.

Особливості спілкування з дітьми, які постраждали від насильства

Типовий алгоритм ведення діалогу з дитиною, яка постраждала від насильства¹

1 Встановити довірливі стосунки між дитиною і дорослою особою – «Я тобі вірю».

Багато дітей не можуть розповісти дорослим про те, що сталося, оскільки бояться, що вони їм не повірять. Причина цих страхів криється в тому, що кривдник/кривдниця/агресор/агресорка зазвичай авторитетніші та сильніші за постраждалу дитину.

2 Виявити співчуття – «Мені шкода, що це сталося».

На другому етапі дитина повинна відчувати, що її чують, їй співчують, розуміють думки та почуття, які у неї виникають.

3 Зменшити відчуття провини – «Ти не винен/не винна в тому, що сталося».

Це третій крок, який спрямований на те, щоб дитина почувалася комфортно та безпечно. Доросла особа не повинна засуджувати, давати негативні оцінки поведінці дитини.

4 Підтримати й схвалити поведінку дитини: «Добре, що ти розповів/розповіла».

Позитивна емоційна підтримка, зміцнення бажання знайти вихід із ситуації насильства є важливими моментами цього етапу. Дитині потрібна допомога в подоланні страхів, що виникають після розкриття фактів насильства.

5 Знайти резерви підтримки і допомоги – «Подумай, кому ще ти можеш розповісти про те, що сталося/відбувається?»

У даному випадку важливо показати дитині, що є люди, організації, яким можна довіритися і отримати від них допомогу і підтримку (родичі, знайомі, вчителі, сусіди, служби соціального захисту, поліція, органи опіки і опікування та ін.).

¹ Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник./Андреєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. – К.: ФОП Нічога С.О. – 2020. – 196 с.

6

Створити умови для припинення насильства та виробити стратегію поведінки – «Давай подумаємо, що ми можемо зробити, щоб попередити подібні дії?»

Тут потрібно з'ясувати внутрішні резерви дитини. Потім знайти разом з дитиною нові шляхи виходу із ситуації, що склалася. Часто дитина не бачить виходу і розв'язання проблеми для неї видається неможливим, тому важливо розпочати обговорення, спрямовуючи його на пошук альтернативних рішень. Роблячи вибір, дитина бере на себе відповідальність і таким чином у неї підвищується мотивація до активних дій. Але водночас потрібно дати дитині зрозуміти, що гарантій того, що ситуація не повториться, немає.

7

Підтримати в рішучості. Звертатися по допомогу та за підтримкою щоразу, коли є потреба, – «Ти можеш звертатися до мене стільки, скільки вважатимеш за необхідне».

Чітко демонструйте позицію, що немає жодних обставин, якими можна було б виправдати насильницьку поведінку. Звертайтеся до дитини спокійним тоном, уникаючи активних проявів емоцій, незалежно від змісту питання. Якщо дитина плаче, дозвольте їй це робити. Скажіть, що це цілком нормальна реакція. Стежте, щоб ваша розмова була довірливою. Визначтесь разом із дитиною, яка інформація має залишитися конфіденційною, а яка може бути розголошена. Повідомте, яку інформацію ви зобов'язані будете передати державним структурам. Не забудьте наприкінці розмови поцікавитися, чи хоче дитина ще щось сказати чи дещо запитати у вас.

»

При спілкуванні з дитиною, яка постраждала від насильства, неприпустимо вчиняти наступні дії

- «Читати нотації».
- Відволікатися від розмови з дитиною.
- Обіцяти нагороду за надання інформації.
- Примушувати відповідати, наполягати розказати правду, навіть якщо впевнені, що дитина обманює; вимагати детальної інформації за умови, якщо дитина не розповідає всього, що, на вашу думку, їй відомо достеменно.

- Провокувати дитину питаннями, як би вона хотіла покарати кривдника/кривдницю, що, на її думку, має бути справедливим покаранням за вчинене.
- Засуджувати будь-яку з відповідей, почуту від дитини.
- Виправляти «неправильну відповідь». У пошуку «правильної відповіді» допоможуть додаткові запитання.
- Робити припущення щодо того, хто винен.
- Виявляти роздратування. Перебивати.
- Підганяти дитину.
- Розпитувати дитину, чому кривдник/кривдниця вчинив/вчинила зло саме з нею. Дитина не усвідомлює причини та часто звинувачує себе.
- Ставити запитання на кшталт, чи любить дитина кривдника/кривдницю і, навпаки, – чи любить кривдник/кривдниця дитину.
- Давати надію на те, в чому самі не певні, наприклад, говорити: «З тобою більше ніколи не станеться нічого поганого», чи «Подібні дії ніколи не повторяться».
- Обіцяти дитині, що ви не збираєтеся розказувати нікому про речі, які ви почуєте від неї. Може статися так, що інформацію щодо цієї справи треба буде передати до інших структур чи органів поліції.
- Допускати жодного прояву зневаги до постраждалої особи. Виявляйте розуміння та повагу, сприймайте постраждалу дитину такою, якою вона є.

Цей матеріал було розроблено та надруковано в рамках проєкту «Попередження гендерно зумовленого насильства, торгівлі людьми та порушення прав дитини: надання послуг підтримки для постраждалих осіб» за підтримки Міжнародної Протестанської агенції служби розвитку протестанської Діаконії «Хліб для Світу».

*© ГО «Ла Страда-Україна», 2025. Матеріал підготувала
Вероніка Андрєєнкова*

Brot
für die Welt

**НАЦІОНАЛЬНА ГАРЯЧА ЛІНІЯ
З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА,
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА ҐЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ:**

0 800 500 335 (зі стаціонарних)
або **116 123** (з мобільних)

КОНСУЛЬТУВАННЯ ON-LINE:

E-mail: hotline@la-strada.org.ua

Telegram: @NHL116123

Instagram: @lastradaukraine

Facebook: @lastradaukraine

Цілодобово. Консультації безкоштовні, анонімні та конфіденційні

**НАЦІОНАЛЬНА ГАРЯЧА ЛІНІЯ
ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ:**

0 800 500 225 (зі стаціонарних)
або **116 111** (з мобільних)

КОНСУЛЬТУВАННЯ ON-LINE:

Telegram: @CHL116111

Instagram: @childhotline_ua

Facebook: @childhotline.ukraine

Цілодобово. Консультації безкоштовні, анонімні та конфіденційні

